

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Wymiar etyczny i społeczny europejskich instytucji finansowych”

(2009/C 100/14)

Dnia 25 września 2007 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie:

Wymiar etyczny i społeczny europejskich instytucji finansowych (opinia z inicjatywy własnej).

Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 2 października 2008 r. Sprawozdawcą był Edgardo Maria IOZIA.

Na 448. sesji plenarnej w dniu 22 i 23 października 2008 r. (posiedzenie z dnia 23 października) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 122 do 23, 45 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Streszczenie i zalecenia

1.1. Niedawne wydarzenia związane z kryzysem finansowym, które były nieoczekiwane i trudne do przewidzenia ze względu na ogrom strat i wyraźną bezsilność instrumentów regulacyjnych ustanowionych w celu ochrony rynku, czyli oszczędzających, przedsiębiorstw i inwestorów, sprawiają, że konieczne stają się dalsze, konkretne rozważania nad treścią niniejszej opinii. Bankructwa, które miały miejsce na całym świecie oraz plany ratunkowe dla pozornie bardzo stabilnych banków i firm ubezpieczeniowych, wywołały lęk i niepokój wśród milionów europejskich obywateli.

1.1.1. Rada Europejska obradująca w dniach 15 – 16 października 2008 r. skupiła się głównie na kwestii kryzysu finansowego i wyraziła determinację, by podjąć skoordynowane działania na rzecz ochrony europejskiego systemu finansowego oraz deponentów. W następstwie spotkania Eurogrupy cała Rada Europejska przyjęła zasady określone na posiedzeniu w Paryżu w dniu 12 października 2008 r., których celem jest ochrona stabilności systemu, wzmocnienie nadzoru nad europejskim sektorem finansowym, a zwłaszcza nad grupami międzynarodowymi, poprawa koordynacji nadzoru na szczeblu europejskim, wsparcie istotnych instytucji finansowych, zapobieżenie bankructwom oraz zapewnienie ochrony depozytów osób oszczędzających.

1.1.2. Rada Europejska zaapelowała również o przyspieszenie prac nad dyrektywą mającą na celu uregulowanie działalności agencji ratingowych i dyrektywą w sprawie bezpieczeństwa depozytów, a także wezwała państwa członkowskie do przyjęcia środków gwarantujących, że wynagrodzenie dla menedżerów i stosowanie opcji na akcje, zwłaszcza w sektorze finansowym, nie będą powodować nadmiernego ryzyka czy nadmiernej koncentracji na celach krótkoterminowych.

1.1.3. Rada Europejska podkreśliła potrzebę wspierania wzrostu i zatrudnienia oraz zaapelowała o gruntowną reformę międzynarodowego systemu finansowego opartą na zasadach przejrzystości, solidności bankowej, odpowiedzialności, integralności i globalnego zarządzania, a także podkreśliła wagę zapobiegania konfliktom interesów.

1.1.4. EKES od długiego czasu bezskutecznie apelował o podjęcie działań zmierzających do wzmocnienia instrumentów regulacyjnych, współpracy między organami nadzoru, koordynacji i ujednoczenia środków nadzoru, a także zwracał uwagę na nadmierne ryzyko, na które narażony jest europejski i międzynarodowy system bankowy, a którego przyczyną są między innymi nienaturalnie wysokie wynagrodzenia związane z krótkoterminowymi wynikami, co zmusza podmioty w tym sektorze do nierozważnych kampanii mających na celu sprzedaż produktów o bardzo wysokim stopniu ryzyka.

1.1.5. Pomimo skandali finansowych, do których doszło również w Europie, nie poczyniono żadnych konkretnych kroków i dopiero teraz, gdy skala kryzysu może mieć dramatyczne skutki dla całej gospodarki, zdajemy sobie sprawę, że obietnice związane z niepohamowanym i nieodpowiedzialnym kapitalizmem oraz nieograniczonym wzrostem były złudne i zapowiadały głęboki kryzys.

1.1.6. Obecny model nieodwracalnie zmierza do swego kresu. EKES ma nadzieję, że instytucje polityczne wezmą wreszcie na siebie odpowiedzialność:

— wzmacniając cele i zakres działania organów regulacyjnych;

— zakazując posiadania pozabudżetowych funduszy, wierzytelności i papierów wartościowych;

— poszerzając zakres działań krajowych organów regulacyjnych i ujednoczając te działania;

- ustanawiając bardziej odpowiednie i przejrzyste normy działalności funduszy hedgingowych, banków inwestycyjnych, instrumentów strukturyzowanych typu off-shore służących przenoszeniu działalności finansowej, funduszy majątkowych i funduszy typu equity, poddając je nadzorowi organów oraz określając ich charakter i status jako „przedsiębiorstw” podlegających obowiązującym przepisom, zgodnie z postulatami Parlamentu Europejskiego;
- zmieniając system opodatkowania, unikając zachęt lub obniżania podatków związanych z dużym ryzykiem lub nadmiernym zadłużeniem;
- tworząc europejską agencję ratingową;
- zarządzając systemem wynagrodzeń menedżerów wysokiego szczebla oraz systemem zachęt do sprzedaży podmiotom nieodpowiednich produktów finansowych, o co apeluje obecnie sama Rada Europejska;
- kontrolując nieuregulowane rynki;
- dostosowując zobowiązania kapitałowe dotyczące złożonych produktów finansowych i produktów pochodnych.

1.1.7. EKES jest przekonany, że bardzo poważny kryzys finansowy oraz pożądana ostateczna klęska kapitalizmu opartego na niezwykle ryzykownych transakcjach finansowych stworzą okazję do przyjęcia bardziej odpowiednich środków służących ochronie systemu finansowego w przyszłości i jednocześnie ożywieniu gospodarki. Należy podjąć powszechne wysiłki, współmierne do ryzyka, że kryzys wykryty w sektorze finansowym rozprzestrzeni się na całą gospodarkę realną. Inwestycje w infrastrukturę, „zielone inwestycje”, takie jak efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii, innowacje i badania, mogą pomóc w podtrzymaniu popytu. Nowy europejski fundusz objęty gwarancją państw członkowskich, którego zarządzanie można by powierzyć EBI, mógłby rozwiązać problem wstrzymania finansowania gospodarki, szczególnie tej jej części, która bardziej niż inne potrzebuje inwestycji średnio- i długoterminowych.

1.1.8. EKES docenia dotychczasowe działania państw członkowskich, Europejskiego Banku Centralnego i Rady oraz wszystkie instytucje europejskie, by dowiodły swej jedności i podjęły szybkie działania w obecnej sytuacji, która jest tak dramatyczna dla obywateli, pracowników i przedsiębiorstw, w celu jak najszybszego przywrócenia prawidłowego funkcjonowania europejskiego i światowego systemu finansowego.

1.1.9. EKES apeluje ponadto, by oprócz potrzebnych środków finansowych udostępnionych na ten priorytetowy cel, podjęto wszelkie możliwe wysiłki na rzecz powstrzymania kolejnego kryzysu finansowego.

1.1.10. Uruchomiono setki miliardów euro na ratowanie banków. EKES ma nadzieję, że równie dynamicznie i szybko ratowany będzie system przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich, poprzez podtrzymywanie popytu między innymi dzięki zwiększeniu zarobków i emerytur, tak by zapobiec szybkiemu przekształceniu się recesji w depresję.

1.2. Bogactwo oferty w dziedzinie usług finansowych można porównać do bogactwa przyrody. Ochrona różnorodności biologicznej jest obecnie elementem świadomości obywatelskiej. Ochrona różnorodności dostawców usług finansowych jest także częścią europejskiego dziedzictwa kulturowego i społecznego, które nie powinno zostać roztrwonione – wręcz przeciwnie, powinno być ono wspierane z uwagi na wielką wartość społeczną, jaką sobą przedstawia. Powinno się rozwijać i chronić wymiar etyczny i społeczny europejskiego systemu finansowego.

1.3. Traktat z Lizbony przewiduje w art. 2 ust. 3, że „[Unia] działa na rzecz trwałego rozwoju Europy, którego podstawą jest zrównoważony wzrost gospodarczy oraz stabilność cen, społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego oraz wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego. [...] Szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy”.

1.4. Instytucje europejskie i państwa członkowskie powinny angażować się we wspieranie i rozwój nie tylko konkurencyjności rynku finansowego, ale także jego wymiaru etycznego i społecznego. „Społeczna gospodarka rynkowa to także gospodarka rynkowa sprawiedliwa społecznie”⁽¹⁾, „społeczna gospodarka rynkowa pozwala gospodarce osiągnąć ostateczny cel, jakim jest pomyślność i dobrobyt całego społeczeństwa, chroniąc je przed ubóstwem”⁽²⁾.

1.5. Wysuwając propozycję powołania europejskiego komitetu wysokiego szczebla, który miałby przynieść odpowiedź na kryzys rynków finansowych, pozwolić zidentyfikować nowe zasady i określić „szalone finanse, które nie powinny nami rządzić”, Jacques Delors oświadczył, że obecny kryzys „jest odzwierciedleniem porażki rynków spowodowanej niewystarczającą lub złą regulacją i po raz kolejny pokazuje, że rynki nie są zdolne do samoregulacji”.

1.6. Niedawny kryzys pokazuje, że pluralizm i bioróżnorodność systemu finansowego nie tylko stanowią dziedzictwo kulturowe i historyczne Europy, ale także są niezbędne do wdrożenia inicjatyw o charakterze etycznym i społecznym oraz stanowią istotne czynniki wzmocnienia konkurencyjności i zmniejszenia ryzyka ogólnego kryzysu systemów finansowych.

⁽¹⁾ A.F. Utz. „Wirtschaftsethik” („Etyka gospodarcza”), Bonn 1994.

⁽²⁾ Konrad Adenauer, „Erinnerungen 1949–1953”, Stuttgart 1965. W polskim przekładzie istnieje tylko wybór, zob. Konrad Adenauer, „Wspomnienia”, tłum. Michał Kołodziejczyk, Warszawa 2000.

1.7. Wzrost gospodarczy przekraczający określony poziom, nie podnosi dobrobytu ludzi, o ile nie ma możliwości zaspokojenia innych potrzeb. Dominujący wpływ spekulacji finansowych na realną gospodarkę powinien zostać ograniczony i sprowadzony do bardziej rozsądnych zachowań, uzasadnionych społecznie i akceptowalnych z etycznego punktu widzenia.

1.8. Powinno się w związku z tym uwypuklić rolę finansów etycznych i społecznie odpowiedzialnych. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny uważa, iż podejście odgórne jest w tym wypadku błędne, gdyż, jak uczy doświadczenie, inicjatywy silnie nacechowane społecznie i etycznie rodzą się samorzutnie i oddolnie.

1.9. Wymiar etyczny nie dotyczy wyłącznie jednego określonego rodzaju działalności. Na szczególną uwagę zasługuje tu udokumentowana istotna rola kas oszczędnościowych i różnych ruchów spółdzielczych w promowaniu inicjatyw etyczno-społecznych oraz w działaniach na rzecz rozwoju systemów lokalnych. Mimo uznania tej roli w traktacie europejskim, w wielu państwach członkowskich nie jest ona uznawana i otwarcie chroniona. Należy działać na rzecz bardziej systematycznego i szerokiego uznania tej formy zarządzania przedsiębiorstwami. O potrzebie takiej świadczą skargi kierowane do Komisji Europejskiej przeciw ruchom spółdzielczym rozwijającym się we Włoszech, w Hiszpanii, we Francji i w Norwegii, wynikające z braku odpowiedniego prawodawstwa europejskiego.

1.10. EKES jest zdania, iż ramy regulacyjne nigdy nie są neutralne w stosunku do zachowań organizacji lub osób. Opierając się na tym stwierdzeniu, EKES uważa, iż w systemie, który już sprzyja pewnym zachowaniom, pomysł usystematyzowania i uogólnienia zasady, zgodnie z którą w przypadku inicjatyw etycznych i społecznych należałoby zaoferować rekompensaty, odpowiada kryteriom sprawiedliwości i racjonalności działań publicznych dotyczących gospodarki i społeczeństwa.

1.11. Każda organizacja, w przypadku której można wykazać, że zrezygnowała, przynajmniej częściowo, ale w sposób stały i usystematyzowany, z kryterium maksymalizacji zysku na rzecz promowania inicjatyw o charakterze etycznym i społecznym, powinna korzystać z systemu podatkowego i regulacyjnego, który za wyjątkiem najważniejszych zasad bezpieczeństwa różniłby się, przynajmniej częściowo, od systemu ogólnego. W niektórych państwach członkowskich etyczni inwestorzy korzystają już z odstępstwa od dyrektywy bankowej: należy starać się o objęcie tą zasadą ogółu państw członkowskich.

1.12. Komitet zastanawia się, czy inicjatywy o charakterze etycznym i społecznym realizowane przez organizacje ukierunkowane głównie na zysk powinny korzystać z przywilejów podatkowych lub regulacyjnych. Jeśli organizacja nastawiona

na zysk uruchamia inicjatywę, która jest strukturalnie odrębna od jej głównej dziedziny działalności, to nie powinno być wątpliwości co do możliwości przyznania rekompensaty w porównaniu ze zwykłym postępowaniem. Jednak jeśli inicjatywy te nie dają się strukturalnie odseparować od głównej dziedziny działalności, konieczna jest pogłębiona debata nad słusznością stosowania systemu rekompensat.

1.13. Wymiar społeczny nie jest w sposób szczególny uwzględniany w wielu segmentach rynku. Odpowiedzialność społeczna przedsiębiorstw promuje wzrost stały, dostosowany do warunków, szanujący godność ludzką i środowisko naturalne. Natomiast systemy wynagradzania opierające się wyłącznie na liczbie sprzedanych produktów, zamiast na jakości oferowanej usługi, wywołują obecnie bardzo szerokie niezadowolone wśród klientów i pracowników, przeżywających stres z powodu stałych nacisków komercyjnych.

1.14. Zdaniem EKES-u należy stosować w sposób systematyczny i ukierunkowany „zasadę proporcjonalności”, zgodnie z którą niewielki pośrednik o ograniczonej działalności nie może podlegać tym samym obciążeniom regulacyjnym, co złożona organizacja ponadnarodowa, przy założeniu, że muszą zostać utrzymane jednakowe warunki rynkowe. Przepisy są ustanawiane po to, by nadzorować rynek.

1.15. Poprzez zapewnienie, że państwa członkowskie nie podejmą środków prowadzących do zakłóceń konkurencji, Komisja Europejska może sprzyjać ochronie różnorodności oferty usług finansowych, bankowych i ubezpieczeniowych. Powinny to uwzględniać przepisy dotyczące pomocy państwa.

1.16. Kapitalizm kasyn, turbokapitalizm wziął na cel duże przedsiębiorstwa przemysłowe i finansowe, wykupił je kawałek po kawałku, przez co stały się one swoim własnym cieniem, wciągnął w proces destrukcji istotnej wartości tych firm tysiące pracowników, ich rodziny, akcjonariuszy oraz całą gospodarkę i doprowadził je do ruiny.

1.17. EKES potwierdza w niniejszej opinii konieczność ponownego sprowadzenia gospodarki na drogę służby człowiekowi, zgodnie z myślą wybitnego ekonomisty⁽¹⁾: „Najpoważniejszym niebezpieczeństwem jest podporządkowanie ducha wymogom współczesnego systemu przemysłowego. Wymogi te wynikają z faktu, że technologie zawsze są użyteczne, wzrost gospodarczy zawsze dobry, przedsiębiorstwa powinny stale się rozwijać, konsumpcja dóbr stanowi główne źródło dobrobytu, bezczynność jest zjawiskiem niezdrowym i nic nie powinno zakłócać pierwszeństwa, jakie przyznajemy technice, wzrostowi, zwiększeniu konsumpcji”.

⁽¹⁾ John Kenneth Galbraith: „The Atlantic Monthly”, czerwiec 1967. Tytuł oryginalny: „Liberty, Happiness... and the Economy”.

2. Wstęp

2.1. Wymiar etyczny i społeczny

2.1.1. Myśl grecka jest fundamentem, na którym opiera się kultura zachodnia, do niej zatem odnosimy się, aby zdefiniować w pierwszej kolejności pojęcia tego, co etyczne i społeczne.

2.1.2. Według Arystotelesa przedmiotem etyki jest dobro człowieka, rozumiane nie w sposób abstrakcyjny, ale jako najwyższe z dóbr, jakie można zdobyć i osiągnąć w działaniu. Najwyższym dobrem, do którego każdy dąży, jest szczęście, a najwyższą formą szczęścia jest cnotliwe działanie.

2.1.3. Szczęście jest jednocześnie najwyższym dobrem i tym, co moralnie najpiękniejsze oraz najwyższą rozkoszą i nie są to rzeczy odrębne, jak tego chce napis w Delos:

„a) Co najsprawiedliwsze jest najszlachetniejsze,

b) Zdrowie — najlepsze,

c) Lecz najmiłsza to rzecz: pragnień osiągnąć swych cel.

d) Wszystkie te bowiem cechy są zawarte w najlepszych czynnościach; te zaś czynności lub jedna z nich, a mianowicie najlepsza, stanowią, zdaniem naszym, szczęśliwość” (Arystoteles, Etyka Nikomachejska, Księga I).

2.1.4. Filozofia pozwala nam zrozumieć, że obok absolutnej rzeczywistości etyki istnieją także rzeczywistości względne, które zaspokajają potrzeby mniejszych lub większych części społeczeństwa, dzielących tę samą ideę szczęścia i łączących się w grupy dla jej realizacji.

2.1.5. Etyka i pluralizm wartości współistnieją i tworzą bogactwo ludzkiej egzystencji we wszelkich jej przejawach, leżą także u podłoża stworzonej niedawno koncepcji „ekonomii szczęścia”, która na podstawie empirycznej bada w sposób systematyczny naturę szczęścia i sposoby pozwalające na jego osiągnięcie.

2.1.6. Zostało udowodnione, że wzrost gospodarczy, któremu nie towarzyszy odpowiedni wzrost innych czynników zadowolenia, nie uszczęśliwia ludzi, a wręcz przeciwnie. „Powyżej pewnego progu wzrost gospodarczy nie stanowi już źródła szczęścia. Nieskończony wzrost konsumpcji pociąga za sobą nieskończony wzrost nakładu pracy, potrzebnego do jej

opłacenia oraz czasu poświęcanego działalności zawodowej, ze szkodą dla relacji międzyludzkich, podczas gdy właśnie te ostatnie stanowią główne źródło szczęścia” (1).

2.1.7. Z różnych sondaży przeprowadzonych przez Eurostat wynika, że w ciągu ostatnich dwudziestu pięciu lat w Europie stale wzrastał dochód na mieszkańca, podczas gdy poczucie szczęścia nie podlegało zasadniczym zmianom. Bardzo podobne wyniki uzyskuje się w Stanach Zjednoczonych.

2.2 Kryzys finansowy lat 2007–2008 i jego następstwa

2.2.1. Zaburzenia, które od lutego 2007 r. mają miejsce na rynkach finansowych, przynosząc konsekwencje dla czołowych instytucji finansowych i bankowych, znalazły się w centrum międzynarodowej debaty politycznej.

2.2.2. Wpływ kryzysu na amerykańskim rynku pożyczek hipotecznych rozprzestrzenił się i zwiększył dlatego, że wiele długów zaklasyfikowanych jako *subprime mortgage*, czyli o niskim prawdopodobieństwie spłaty, zostało włączonych w procesie sekurytyzacji do większych pakietów wierzytelności przy całkowitym braku przejrzystości w odniesieniu do rozmiarów problemu. W rezultacie w posiadaniu operatorów znalazły się niepewne i zdewaluowane papiery wartościowe.

2.2.3. Niepewność ta wywołała spadek zaufania do systemu finansowego, co miało bardzo niekorzystne skutki dla działalności gospodarczej opartej na stałym napływie tanich kredytów.

2.2.4. Jako pierwsze ofiarą kryzysu finansowego padły fundusze hedgingowe, w tym fundusze dużych banków handlowych. Okazało się, że wiele banków europejskich ma w portfelu dużą część wierzytelności amerykańskich *subprimes*. Niektóre banki niemieckie, znane ze swojej ostrożności, zostały poważnie dotknięte kryzysem. Objął on następnie także instytucje finansowe, które wcześniej zostały oszczędzone, ponieważ koszt pieniądza wzrósł w sposób nieproporcjonalny. Sytuacja ta wyjaśnia, dlaczego Northern Rock stanął na krawędzi bankructwa.

2.2.5. Przypadek Société Générale (SocGen) związany jest częściowo z kryzysem finansowym, jaki miał miejsce ubiegłego lata, a częściowo z pewną tendencją do zachęcania operatorów rynków finansowych do podejmowania nadmiernego ryzyka, które może przynieść zarówno znaczne zyski jak i, w wypadku nieostrożnych kroków, astronomiczne straty. Sytuacja ta uwidoczniła dramatyczną niewydolność procedur kontroli wewnętrznej stosowanych w tej instytucji i nasunęła wątpliwości co do praktyk stosowanych w tej dziedzinie w całym sektorze bankowym.

(1) Luca de Biase, „Economia della felicità” – Feltrinelli 2007.

2.2.6. Jest to przykład finansów typu kasyna, gdzie za bankiem, który jest graczem, stoją, niestety, klienci – a szczególnie najsłabsi z nich – zmuszeni w ten czy inny sposób zapłacić rachunek, za który nie są odpowiedzialni, pracownicy (ponad 100 tys. zwolnień do dnia dzisiejszego w sektorze finansowym, szykują się kolejne ⁽¹⁾) oraz obywatele, którzy są świadkami zmniejszania się ich bezpieczeństwa i zastanawiają się, czy system finansowy jest jeszcze godny zaufania.

2.2.7. Straty zadeklarowane do dziś wynoszą 400 miliardów dolarów, a zgodnie z wiarygodnymi szacunkami powinny osiągnąć 1,2 biliona dolarów ⁽²⁾. Skutki te odczuwają oczywiście wielcy inwestorzy instytucjonalni i fundusze emerytalne, ale konsekwencje są poważne ogólnie dla całego systemu gospodarczego. Przejawem tego jest droższy i trudniej dostępny pieniądź, związany z tym wzrost cen i inflacji, a w rezultacie wolniejszy wzrost gospodarczy. Ta niekorzystna spirala dotyczy wszystkich form działalności gospodarczej. W niektórych państwach członkowskich można już mówić o recesji.

2.2.8. Naturalnie europejski system finansowy powinien, z pewnymi tylko wyjątkami, być uważany raczej za ofiarę niż za winnego. Należy jednak podkreślić, że coraz bardziej finansowy charakter gospodarki, poszukiwanie coraz bardziej wyafinowanych środków zwiększenia możliwości zysku, coraz bardziej agresywna rola funduszy hedgingowych i pojawienie się państwowych funduszy majątkowych o olbrzymich środkach, w coraz większym stopniu marginalizowały rolę realnej gospodarki i uwydatniły braki w krajowych systemach kontroli, nieskuteczność modeli współpracy między poszczególnymi organami i niepokojącą rolę agencji ratingowych, w tym agencji, które przyznają oceny za „etyczność” (i które oceniły pozytywnie np. takie przedsiębiorstwo jak Parmalat, posiadające wspólny kodeks postępowania).

2.2.9. Skutkami kryzysu dotknięte zostały wszystkie podmioty na rynku, niezależnie od tego, czy ich strategia inwestycyjna była spekulacyjna w wysokim stopniu, w niskim stopniu czy też wcale. Integracja rynków zaszła tak daleko, że nikt nie może czuć się odporny na negatywne skutki. Problem polega na tym, że tylko straty są udziałem wszystkich, natomiast zyski pozostają w rękach spekulantów.

3. Europejski system finansowy

3.1. Banki

3.1.1. Banki są głównym elementem łączącym pośredników finansowych. W niektórych krajach sprawują one poważną kontrolę nad realną gospodarką, a ich wpływy rozciągają się

poza sferę ekonomiczną, warunkując rozwój terytorialny i rozwój przedsiębiorstw oraz mnożąc możliwości zysku.

3.1.2. Jakkolwiek wszystkie instytucje bankowe działają w ramach rynku i wszystkie oferują zasadniczo te same usługi, od najbardziej ogólnych do najbardziej wyspecjalizowanych, to mają one różne korzenie, które do tej pory kształtują ich charakter.

3.1.3. Obok banków handlowych (komercyjnych) i inwestycyjnych, które zajmują dominującą pozycję na rynku, funkcjonują państwowe kasy oszczędnościowe, stworzone po to, by oferować ludności miast, a w szczególności najuboższym obywatelom, pomoc w chwilach kryzysu. Pierwsze kasy oszczędnościowe tego typu zostały otwarte za czasów Cesarstwa Niemieckiego na początku XIX w. Część z nich stanowiły jednak odnowione wersje lombardów powstałych w XV w. Obecnie obejmują one jedną trzecią rynku detalicznego, obsługują 160 milionów klientów i zatrudniają 980 tysięcy pracowników. Jako przykłady działań integracyjnych kas oszczędnościowych podać można „Die Zweite Sparkassen” w Austrii oraz „Parcours confiance” we Francji.

3.1.4. W niektórych regionach peryferyjnych i na obszarach wiejskich rozwinęły się rolnicze i rzemieślnicze kasy oszczędnościowe, które miały na celu walkę z lichwą i były zainspirowane pomysłami Friedricha Wilhelma Raiffeisena, założyciela pierwszej spółdzielczej kasy oszczędnościowej (*Darlehnskassenverein*) w 1864 r. Banki ludowe, funkcjonujące na zasadach spółdzielczych, były inspirowane teorią Franza Hermanna Schulze-Delitzscha, który założył pierwszy *Vorschussverein* (bank ludowy) w 1850 r. Na bazie tych doświadczeń rozwinął się wielki ruch kredytów spółdzielczych i banków ludowych, który obecnie stanowi w UE przeszło 20 % rynku i obejmuje ponad 140 milionów klientów, 47 milionów członków i 730 tysięcy pracowników.

3.1.5. Ten rys historyczny pokazuje, że społeczeństwo obywatelskie zawsze przyznawało bankom w systemie gospodarczym rolę przynajmniej częściowo odrębną od roli innych przedsiębiorstw. Zawsze oczekiwano, że poza przynoszeniem zysku, będą one realizować cele etyczne i społeczne.

3.1.6. Szerszy dostęp do usług finansowych to ważna kwestia, z jaką powinien uporać się sektor finansowy. Podczas gdy w krajach rozwijających się jedynie 20 % ludności ma dostęp do kredytów, w Europie odsetek ten osiąga obiecujący poziom 90 %. Jest on jednak nadal niewystarczający, ponieważ pozostałe 10 % ludności może podlegać bardzo poważnej dyskryminacji.

⁽¹⁾ Źródło UNI (United Network International) – Genewa 2008.

⁽²⁾ Biuletyn Banku Włoch nr 52, kwiecień 2008 r.

3.2. Ubezpieczenia

3.2.1. Pierwsze banki we współczesnej formie pojawiły się na początku XV w. we Włoszech, wraz z otwarciem w 1406 r. Banco di San Giorgio; niektóre z nich przetrwały do dziś, np. Monte dei Paschi di Siena założony w 1472 r. Korzenie ubezpieczeń sięgają natomiast dużo głębiej w przeszłość. Pierwsze formy ubezpieczeń pojawiły się na przełomie trzeciego i drugiego tysiąclecia p.n.e. w Chinach i Babilonie. Grecy i Rzymianie jako pierwsi wprowadzili koncepcję ubezpieczeń życia i zdrowia, zakładając „towarzystwa dobroczynne”, które finansowały leczenie, wsparcie dla rodziny, a nawet pogrzeby. W średniowieczu podobną rolę odgrywały gildie. W XIV w. (w 1347 r.) w Genui pojawiły się niezależne umowy ubezpieczenia inwestycji, które przyniosły fortunę Edwardowi Lloydowi. W 1688 r. otworzył on w Londynie przy Tower Street kawiarnię, którą odwiedzali właściciele statków, kupcy i kapitanowie – idealne miejsce spotkań dla tych, którzy zamierzają ubezpieczyć swoje statki i ich ładunek oraz tych, którzy chcą w tym uczestniczyć finansowo. Mniej więcej w tych samych latach Nicholas Barbon założył „The Fire Office”, pierwsze towarzystwo ubezpieczeń od pożarów, po katastrofalnym pożarze Londynu w 1666 r., który obrócił w popiół 13 200 domostw.

3.2.2. Po doświadczeniach firmy Lloyd'a (która nie była w sensie technicznym towarzystwem ubezpieczeń) model ubezpieczenia rozpowszechnił się w całej Europie i zaczęły funkcjonować firmy ubezpieczeniowe. Rozwój współczesnych ubezpieczeń związany jest z teorią prawdopodobieństwa, której prekursorami byli Pascal, de Fermat oraz Galileusz. W branży ubezpieczeniowej pojawiły się instytucje ubezpieczeń wzajemnych, należące bezpośrednio do posiadaczy polis, czyli klientów, a nie do akcjonariuszy. W ubiegłym wieku pojawiły się ubezpieczenia spółdzielcze: upowszechniły się one w niektórych krajach, ponieważ zdolne były zaoferować produkty wysokiej jakości dla ogółu rynku. Na wzór banków spółdzielczych towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych są ściśle związane z lokalnymi systemami gospodarczymi i w znaczący sposób przyczyniają się do ich rozwoju, w tym poprzez ponowne inwestowanie poważnej części ich wartości dodanej.

3.3. Etyczne banki i towarzystwa ubezpieczeń

3.3.1. Etyczne banki i towarzystwa ubezpieczeń pojawiły się kilka lat temu. Mają one na celu utrzymywanie relacji handlowych i okazywanie wsparcia finansowego wyłącznie przedsiębiorstwom, które ściśle przestrzegają wartości wspólnoty, która je utworzyła. Równowaga środowiskowa, odmowa jakiegokolwiek kompromisu w przypadku handlu bronią i stałe zobowiązanie do zwalczania wszelkiego rodzaju dyskryminacji to niektóre z wartości, stanowiących dla nich punkt odniesienia.

3.3.2. Finanse etyczne i mikrofinanse

3.3.2.1. „Etyczne finanse” oznaczają wszelką działalność finansową wspierającą inicjatywy rozwoju ludzkiego, społecznego i środowiskowego w świetle etycznej i ekonomicznej oceny

ich oddziaływania na środowisko naturalne i społeczeństwo; działalność, której głównym celem jest udzielanie wsparcia finansowego inicjatywom, o których mowa, a także osobom prywatnym, poprzez instrument mikrokredytu.

3.3.2.2. O ile mikrofinanse, obejmujące banki wyspecjalizowane w obsłudze ubogich warstw ludności o niskich wkładach, które byłyby wykluczone z tradycyjnego systemu bankowego, upowszechniły się głównie w krajach trzeciego świata, nie należy zapominać, że w krajach zachodnich istnieje długa tradycja w dziedzinie mikrooszczędzania (mikrokredyty pełniły natomiast rolę marginalną, ujawniły się w pewnej epoce np. w formie lombardów). Przykładem mikrooszczędzania są wieloletnie lokaty terminowe o niskich kosztach obsługi.

3.3.2.3. Etyczna działalność finansowa opiera się na następujących zasadach⁽¹⁾:

- a) brak dyskryminacji klientów ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub religię, czy też ze względu na majątek, w oparciu o przekonanie, że możliwość uzyskania wszelkich form kredytu jest prawem ludzkim;
- b) dostęp dla najuboższych, oparty na równym traktowaniu różnych form gwarancji osobistych, kategoryalnych lub wspólnotowych i gwarancji majątkowych;
- c) efektywność, która w dziedzinie etycznych finansów nie jest określana w kategoriach zysku, ale w kategoriach niezbędnej działalności w planie ekonomicznym i użyteczności społecznej;
- d) uczestnictwo klienta w wyborze firmy przyjmującej wkłady oszczędnościowe, poprzez wskazanie preferencji dotyczących przeznaczenia funduszy, bądź poprzez demokratyczne mechanizmy udziału w procesie decyzyjnym;
- e) przejrzystość i powszechny dostęp do informacji – powód dla którego oszczędności powinny być jawne – klient ma prawo znać sposób funkcjonowania instytucji finansowej i być informowany o jej decyzjach dotyczących przeznaczenia środków i inwestycji;
- f) odmowa bogacenia się opartego jedynie na posiadaniu i wymianie pieniędzy; w ten sposób stopy procentowe są utrzymywane na możliwie najkorzystniejszym poziomie, przy uwzględnieniu kryteriów ekonomicznych, ale także społecznych i etycznych;

⁽¹⁾ „Demokracja uczestnicząca”; podstawą definicji jest analiza przeprowadzona przez odpowiedzialne za sprawy budżetowe służby regionu Lacjum (Włochy).

g) nieutrzymywanie stosunków finansowych z podmiotami prowadzącymi działalność ekonomiczną, która hamuje rozwój ludzki i przyczynia się do łamania podstawowych praw człowieka, taką jak produkcja i handel bronią, wytwarzanie produktów szkodliwych dla zdrowia i środowiska naturalnego, działalność oparta na wykorzystywaniu nieletnich lub ograniczaniu swobód obywatelskich.

3.3.2.4. „Etyczne ubezpieczenia” oznaczają wszelką działalność ubezpieczeniową realizowaną zgodnie z następującymi zasadami ⁽¹⁾:

- a) wzajemność, rozumiana w pierwotnym znaczeniu ubezpieczenia jako instrumentu opartego na solidarności tych, którzy nie ponoszą szkód i tych, którzy je ponoszą i potrzebują odszkodowania;
- b) zdolność ubezpieczania, rozumiana jako gwarancja ochrony, przyznawana każdemu poprzez ubezpieczenie, w celu zapobieżenia ewentualnym problemom, bez niesprawiedliwych rozróżnień ze względu na płeć, upośledzenie lub wszelkie inne utrudnienia społeczne;
- c) przejrzystość, rozumiana jako jasność umów i możliwość kontroli kryteriów określania premii;
- d) stworzenie korzyści dla terytorium;
- e) jednakowa godność stron umowy.

3.3.3. Etyczne inwestowanie

3.3.3.1. Etyczne inwestowanie ma na celu finansowanie inicjatyw związanych ze środowiskiem naturalnym, zrównoważonym rozwojem, usługami społecznymi, kulturą i współpracą międzynarodową. W tym wypadku wyboru papierów wartościowych dokonuje się nie tylko z zastosowaniem tradycyjnych kryteriów finansowych, ale również na podstawie kryteriów z zakresu odpowiedzialności społecznej, takich jak jakość stosunku pracy, poszanowanie środowiska naturalnego, przejrzystość.

4. Odpowiedzialność społeczna przedsiębiorstw

4.1. Dyrekcje generalne Komisji ds. przedsiębiorstw i spraw społecznych współpracują w niektórych dziedzinach z organizacjami pracodawców. Jedną z takich dziedzin jest odpowiednie informowanie klientów banków, aby pomóc im w lepszym zrozumieniu mechanizmów rynków finansowych i dostępnych produktów. Inicjatywy w dziedzinie edukacji finansowej stanowią skuteczny i odpowiedzialny społecznie środek, umożliwiając oszczędzającym uniknięcie inwestycji w produkty niedostosowane do ich oczekiwań i profilu ryzyka.

4.2. Udział zainteresowanych podmiotów w inicjatywach w zakresie odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw ogranicza się wciąż do niewielkiej liczby przedsiębiorstw oraz, częściowo, do działalności skierowanej do ogółu zainteresowanych podmiotów. Czeka nas jeszcze długa droga, jednak niektóre sektory, np. banki ludowe i spółdzielcze, kasy oszczędnościowe, ubezpieczenia spółdzielcze i wzajemne, pragną zrobić jeszcze więcej i lepiej.

4.3. Jeden z problemów, jakie się pojawiły, dotyczy sposobów wynagradzania najwyższych postawionych dyrektorów banków inwestycyjnych: powinny one zostać poddane przeglądowi, sprowadzone do rozsądnego poziomu i skorelowane w odpowiedni sposób z zyskiem i wynikami przedsiębiorstw; obecnie pracownicy i konsumenci dotknięci kryzysem finansowym potępiają wygórowane wynagrodzenia menedżerów wysokiego szczebla, które przyczyniają się do pogłębiania problemów. Wynagrodzenia te często pozostają bardzo wysokie niezależnie od dobrych czy złych wyników firmy.

4.4. Nowe modele zarządzania przedsiębiorstwami finansowymi, nastawione na maksymalizację zysku w bardzo krótkim czasie, skłaniają czasem, szczególnie w związku z kwartalnymi ocenami osiągnięć, do nieodpowiedzialnych zachowań, tak jak to miało miejsce w przypadku niedawnych skandali finansowych w niektórych krajach Unii. Odpowiedzialność społeczna skłania natomiast do wysiłku w celu zapewnienia stabilności i trwałości osiągniętego zysku, poprzez wykorzystanie materialnego i niematerialnego kapitału przedsiębiorstwa, jaki stanowią w przypadku przedsiębiorstw finansowych pracownicy i oparte na zaufaniu stosunki z klientami.

4.5. EKES pragnie, by kodeksy postępowania oparte na idei odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw były szeroko rozpowszechniane. Istotne jest, by kodeksy takie można było kontrolować i by rzeczywiście je kontrolowano, celem uniknięcia kolejnych przypadków doskonałych kodeksów postępowania podpisanych i opublikowanych przez przedsiębiorców, którzy oszukali setki tysięcy oszczędzających, jak dowiodły tego wielkie skandale finansowe ostatnich lat ⁽²⁾.

5. Banki lokalne i rozwój gospodarki lokalnej i MŚP

5.1. Różne typy banków konkurują ze sobą w ramach jednego rynku, proponując zasadniczo tego samego rodzaju usługi. Wszystkie są zobowiązane do działania zgodnie z zasadami efektywności ekonomicznej. Spółki akcyjne, banki prywatne koncentrują się bardziej na zysku akcjonariuszy, podczas gdy inne spółki ukierunkowane są bardziej na rozwój gospodarczy i społeczny danego obszaru i zwracają szczególną uwagę na problemy dostępu do kredytu, mniej zamożnych klientów, rozwoju MŚP, rozwoju najuboższych warstw społeczeństwa oraz obszarów peryferyjnych i najbardziej oddalonych.

⁽²⁾ Osobom takim przyznawano nawet honorowe wyróżnienia z następującym uzasadnieniem: „zaangażowany na szczeblu lokalnym, krajowym i międzynarodowym w działalność przedsiębiorczą prowadzoną odważnie, z uporem, pomysłowością i doskonałym przygotowaniem zawodowym, z jasną wizją uwzględniającą aspekt etyczny, co dowodzi, że w błędzie są ci, co prawda nieliczni, którzy uważają, że etyka i ekonomia są pojęciami trudnymi do pogodzenia”.

⁽¹⁾ Zob. przypis 7.

5.2 Okazuje się, że na obszarach o bardziej rozwiniętym lokalnym systemie bankowym współczynnik wzrostu gospodarki lokalnej znacznie się zwiększa. Należy także podkreślić, że w wielu krajach banki lokalne przybierają głównie postać kas oszczędnościowych i spółdzielni, które dużą część zysku ponownie inwestują w dany obszar.

5.3. System bankowy pełni dwojaką rolę: na poziomie przedsiębiorstw powinien on zwiększać skuteczność zarządzania instytucjami kredytowymi, mierzoną nie tylko w kategoriach dochodowości, ale także zdolności innowacyjnej i jakości wykorzystywanego kapitału ludzkiego; na poziomie terytorialnym powinien przyczyniać się do rozwoju lokalnego, który należy mierzyć nie tylko w kategoriach wielkości przyznanego kredytu, ale także zdolności inwestowania w wybór projektów i ocenę potencjału przedsiębiorców i przedsiębiorstw, którą można by określić jako „efektywność terytorialną”. Skuteczne zarządzanie powinno służyć efektywności terytorialnej: na nic zdadzą się skuteczne banki, jeśli nie przyczyniają się one do rozwoju lokalnego⁽¹⁾.

5.4. Odpowiednim narzędziem ułatwiającym MŚP dostęp do kredytów stały się spółki dostarczające zabezpieczenia i gwarancje, istniejące także na poziomie europejskim. Dzięki nim udzielane są kredyty inwestycyjne małym i średnim przedsiębiorstwom, niemogącym się oprzeć na osobistych gwarancjach, których wymagają kredytodawcy i które pozwalają na nawiązanie trwałych stosunków z bankiem.

6. Rola decydentów politycznych

6.1. EKES wskazuje w tym kontekście, że należy uznać podejście interwencjonistyczne za nieodpowiednie, ponieważ doświadczenie uczy, że lepiej jest, gdy inicjatywy o charakterze społecznym i etycznym rodzą się spontanicznie u podstaw. Wszelka interwencja „aktywna” zawiera w sobie ryzyko zniekształcenia tego spontanicznego charakteru i sprzeniewierzenia się mu, zaś charakter ten stanowi najważniejszą gwarancję „bioróżnorodności” systemu gospodarczego i finansowego. Jednocześnie EKES jest zdania, że decydenci polityczni powinni powstrzymać się od wszelkich działań, które mogłyby zahamować istniejące inicjatywy i spontaniczne pojawianie się nowych.

6.2. EKES zastanawia się, czy inicjatywy o charakterze etycznym i społecznym realizowane przez organizacje ukierunkowane głównie na zysk powinny korzystać z przywilejów podatkowych lub regulacyjnych. W odniesieniu do tej kwestii warto rozróżnić dwa rodzaje sytuacji.

6.2.1. Organizacja nastawiona na zysk uruchamia inicjatywę, która jest strukturalnie odrębna od jej głównej dziedziny działalności (patrz np. przypadek operacji „Point passerelle” francuskiego Crédit Agricole). W tym przypadku nie powinno być wątpliwości co do możliwości przyznania rekompensaty w porównaniu ze zwykłym postępowaniem.

6.2.2. Organizacja nastawiona na zysk uruchamia inicjatywę, które nie mogą być strukturalnie oderwane od jej głównej dziedziny działalności. W tym przypadku słuszność stosowania systemu rekompensat była przedmiotem dłuższej debaty. Zwolennicy możliwości stosowania ulg podatkowych, rekompensat finansowych lub korzystniejszych przepisów są zdania, że pozytywne efekty zewnętrzne wynikające z inicjatywy uzasadniają uprzywilejowane traktowanie. Pojawiają się jednak także głosy przeciwne, które opierają się na dwóch podstawowych argumentach: jedynie inicjatywy realizowane w ramach autonomicznej równowagi gospodarczej (to jest takie, które są w stanie zapewnić odpowiedni zysk) mogą przetrwać próbę czasu. Ponadto prawdziwie etyczny i społeczny sposób funkcjonowania powinien być bezinteresowny, a nie motywowany korzyściami regulacyjnymi, finansowymi lub podatkowymi. Ten rodzaj funkcjonowania zawiera sam w sobie nagrodę: sam fakt czynienia dobra powinien przynieść satysfakcję jego autorowi.

6.2.3. EKES uważa, iż obecnie wszystkie systemy uznają de facto rekompensatę związaną z inicjatywami etycznymi lub społecznymi. Przepisy podatkowe zezwalają na odliczenie wydatków pod warunkiem, że są one nierozłącznie związane z tworzeniem dochodu. Zasada ta nie obowiązuje (oczywiście w pewnych granicach i pod pewnymi warunkami) w przypadku, gdy wydatki podyktowane są szczodrością i przeznaczone dla organizacji charytatywnych lub użyteczności społecznej. W takiej sytuacji przewiduje się odliczenie wydatków od podstawy opodatkowania, nawet jeśli nie są one nierozłącznie związane z tworzeniem dochodu.

6.2.4. EKES jest zdania, iż ramy regulacyjne nigdy nie są neutralne w stosunku do zachowań organizacji lub osób. Opierając się na tym stwierdzeniu, EKES jest zdania, że w systemie, który już sprzyja pewnym zachowaniom, pomysł usystematyzowania i uogólnienia zasady, zgodnie z którą w przypadku inicjatyw etycznych i społecznych należałoby zaoferować rekompensaty, odpowiada kryteriom sprawiedliwości i racjonalności działań publicznych dotyczących gospodarki i społeczeństwa.

6.2.5. Zgodnie z zasadą, którą proponuje EKES, z rekompensat korzystałyby inicjatywy etyczne i społeczne instytucji, a nie bezpośrednio te ostatnie. EKES uważa, że zasada ta jest w istocie słuszna. Nie można siłą oderwać etyki od ekonomii, narzucając zasadę, zgodnie z którą jedynie inicjatywy nieprzynoszące żadnego zysku ekonomicznego dla ich autora mogą być uznane za prawdziwie etyczne. Idąc tym tropem, należałoby uznać za inicjatywy etyczne wyłącznie akcje charytatywne lub manifestacje szczodrości.

7. Rekompensaty finansowe i podatki

7.1. EKES ocenia pozytywnie inicjatywy zmierzające w tym kierunku. Podejście to jest uzasadnione również z ekonomicznego punktu widzenia. Z różnych powodów związanych z decyzjami politycznymi, ograniczeniami finansów publicznych lub wytycznymi dotyczącymi skuteczności ekonomicznej, w ciągu ostatnich 10–20 lat obserwowaliśmy erozję państwa opiekuńczego. Aby uniknąć nadmiernego obniżenia dobrobytu ludności, wzrost gospodarczy nie powinien być jedynym czynnikiem, od którego zależy zaspokojenie wszelkich potrzeb związanych z dobrobytem i ochroną społeczną, ale powinno się zrobić miejsce dla rozwoju inicjatyw od najniższego szczebla w kierunku wyższych.

⁽¹⁾ P. Alessandrini (2003), „Le banche tra efficienza gestionale ed efficienza territoriale: alcune riflessioni” („Banki – między efektywnością zarządzania a efektywnością terytorialną: garść refleksji”).

7.2. Organizacja sektora ubezpieczeń zdrowotnych w Holandii jest przykładem przepisów sprzyjających integracji sektora publicznego i prywatnego w celu dalszego zapewnienia wysokich standardów państwa opiekuńczego. Z jednej strony firmy ubezpieczeniowe mają obowiązek ubezpieczyć wszystkich obywateli, z drugiej zaś mogą mieć dostęp do publicznego systemu rekompensat, z uwagi na poważne ryzyko, jakie ponoszą. Na rynku holenderskim podjęto także wzorcowe inicjatywy ułatwiające nosicielom wirusa HIV dostęp do ubezpieczeń na życie.

7.3. Belgia dostarcza interesującego przykładu rekompensat finansowych mających na celu ułatwienie dostępu do podstawowych usług finansowych. Działa tam fundusz międzybankowy, który przyznaje rekompensaty pośrednikom zapewniającym łatwiejszy dostęp do usług: w ten sposób najbardziej restrykcyjni pośrednicy są płatnikami netto tego funduszu, podczas gdy ci, którzy mają bardziej otwarte podejście są jego beneficjentami netto.

7.4. Jeżeli chodzi o ulgi podatkowe, istnieje już rozpowszechniony system faworyzujący spółdzielnie ukierunkowane na wzajemność.

7.5. Przykładem prawodawstwa przyznającego korzyści podatkowe organizacjom o wyraźnym nastawieniu społecznym są przepisy regulujące funkcjonowanie niekomercyjnych organizacji użyteczności społecznej we Włoszech.

8. Przepisy

8.1. Przepisy narzucają koszty i ograniczenia, które hamują funkcjonowanie przedsiębiorstw i pośredników. W ciągu ostatnich dwudziestu lat interwencje dyktowane były względami

sprawiedliwości. Zrównując wszystkie porównywalne podmioty (np. banki, towarzystwa ubezpieczeniowe itp.) przepisy umożliwiły wzmocnienie konkurencji i efektywności ekonomicznej. Zasada ta stosowana zbyt sztywno i bez stosownej korekty staje się jednak przeszkodą nie do pokonania z punktu widzenia tworzenia i kontynuowania inicjatyw etycznych i społecznych. Niebezpieczeństwo to można zmniejszyć, stosując w sposób systematyczny i ukierunkowany „zasadę proporcjonalności”, zgodnie z którą niewielki pośrednik o ograniczonej działalności nie może podlegać tym samym obciążeniom regulacyjnym, co złożona organizacja ponadnarodowa.

8.2. Każda organizacja, w przypadku której można wykazać, że zrezygnowała, przynajmniej częściowo, ale w sposób stały i usystematyzowany, z kryterium maksymalizacji zysku na rzecz promowania inicjatyw o charakterze etycznym i społecznym, powinna korzystać z systemu podatkowego i regulacyjnego odrębnego, przynajmniej częściowo, od systemu ogólnego. W niektórych państwach członkowskich etyczni inwestorzy korzystają już z odstępstwa od dyrektywy bankowej; należy starać się o objęcie tą zasadą ogółu państw członkowskich.

8.3. Mimo uznania roli ruchów spółdzielczych w traktacie europejskim, w wielu państwach członkowskich nie jest ona uznawana i otwarcie chroniona. Należy działać na rzecz bardziej systematycznego i szerokiego uznania tej formy zarządzania przedsiębiorstwami.

8.4. Poprzez zapewnienie, że państwa członkowskie nie podejmą środków prowadzących do zakłóceń konkurencji, Komisja Europejska może sprzyjać ochronie różnorodności oferty usług finansowych, bankowych i ubezpieczeniowych. Powinny to uwzględniać przepisy dotyczące pomocy krajowej.

Brukseli, 23 października 2008 r.

Mario SEPI
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
